

Häckfågelinventering vid Knorren, Trollhättans kommun 2022

Naturcentrum AB – Fördjupad artinventering av fåglar
2022-09-13

Uppdragsgivare

Trollhättan exploatering AB

Frida Läckström

frida.lackstrom@kraftstaden.se

0520- 52 81 78

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3, 444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

ncab@naturcentrum.se

Projektorganisation

Naturcentrums projektnummer: 3293

Projektledare: Erik Börjesson

Tel. 010-220 12 22

erik.borjesson@naturcentrum.se

Inventering och rapport: Matti Åhlund

Intern granskning: Erik Börjesson

Kartmaterial: Metria AB

Omslagsbild: Grönfink (arkivbild). **Foto:** Jens Morin

Denna rapport bör citeras: Åhlund, M. 2022 Fördjupade artinventeringar vid Knorren, Trollhättans kommun: häckfågelinventering 2022. Naturcentrum AB, rapport 10 sidor.

Innehåll

Bakgrund	3
Metodik	4
Resultat och diskussion	5
Bedömning	7
Referenser	7
Tabell 2–4	9

Bakgrund

Trollhättan Exploatering AB håller på att ta fram en detaljplan för Knorren i Trollhättans nya stadsdel Vårvik. På grund av den nya praxis som vuxit fram under 2021 och 2022 kring tillämpningen av artskyddsförordningen har Trollhättan Exploatering konstaterat att underlaget för detaljplanen Knorren behöver kompletteras när det gäller fåglar och groddjur. Detta för att bedöma om skyddade arter riskerar att påverkas på ett otillåtet sätt enligt artskyddsförordningen. På uppdrag av Trollhättan Exploatering genomförde därför Naturcentrum denna häckfågelinventering under våren 2022, liksom en inventering av groddjur (Naturcentrum 2022).

I det tidigare arbetet med planprogrammet och detaljplanerna för Knorretorpet och Stridsberg har bland annat följande underlag tagits fram:

- Naturvärdesinventering (Ecom 2014)
- Inventering av fladdermöss (Naturcentrum 2016)
- Fördjupad MKB rörande fladdermöss inför FÖP Knorren och Hjulksvarnelund (Naturcentrum 2017)
- Riktlinjer för exploatering och skötsel av Knorren Hjulksvarnelund ur ett fladdermusperspektiv (Naturcentrum 2018)
- Rapport om förutsättningar för mindre hackspett och gröngöling vid Götalunden, Hjulksvarnelund och Vårvik (Naturcentrum 2018)

Dessa återfinns på kommunens hemsida under fliken *Bygga, bo och miljö*.

Metodik

Inventeringsområdet och exploateringsområdet framgår av figur 1. En beskrivning av området finns i naturvärdesinventeringen (Ecom 2014).

Inventeringen genomfördes som en förenklad revirkartering (Haas m fl 2015 och referenser däri). Området besöktes vid fyra tillfällen mellan 27 april och 15 juni för att få med både tidigt och sent häckande arter, samt en gång nattetid 1–2 juni. Tid och väder framgår av tabell 1.

Samtliga fåglar i inventeringsområdet noterades med position och häckningskriterium enligt Svensk fågelatlas (Svensson m fl 1999) eller annan aktivitet enligt Artportalen.se. Området genomströvades så att ingen del var längre än 50 m från observatören. Efter fältbesöken överfördes registreringarna till artkartor och från dessa skattades antalet revir (par) med centrum innanför och utanför exploateringsområdet.

Inför och efter fältarbetet eftersöktes också rapporter från området i Artportalen.se (senaste hämtning 2022-08-19) och i två tidigare häckfågelinventeringar som omfattat delar av Knorren (Hullsjöns fältstation 2001, Örnberg & Kyrkander 2015). I Artportalen framgår inte exakt var fåglarna noterats i området.

Tabell 1.

Datum	Tid	Väder
2022-04-27	06:35–08:05	Klart till tunna skyar, svag SO vind, 2–5 °C
2022-05-18	05:40–07:15	Klart, vindstilla, 2–8 °C
2022-06-01	05:20–07:15	Klart, vindstilla–svag S vind, 8–17 °C
2022-06-01/02	23:00–00:30	Klart, vindstilla, 11–8 °C
2022-06-15	05:25–07:00	Växlande molnighet, svag S vind–vindstilla, 12–16 °C

Förutom antalet revir redovisas i tabell 2 och 3 populationsstorlekar för arterna i Västra Götalands län och Trollhättans kommun. Uppgifterna är hämtade från Ottosson m fl (2012) och Wirdheim m fl (2022). Hänsyn har tagits till att gransångare och gråsiska är uppdelade i sydliga och nordliga bestånd.

Landarealen i Trollhättans kommun utgör 1,72 % av länets landareal (www.regionfakta.com). Den andelen har använts för få skatta antalet par i kommunen utom för några arter som gav klart missvisande resultat. Dessa har korrigerats genom en översiktlig analys av rapporteringen i Artportalen. Skattningarna för kommunen är grova, men ger ändå en uppfattning av storleksordningen.

Resultat och diskussion

Under inventeringen registrerades 30 arter som möjliga häckfåglar i inventeringsområdet (tabell 2). Sex av dem tillhörde gruppen prioriterade fågelarter, det vill säga rödlistade arter (SLU Artdatabanken 2020) eller arter förtecknade i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv (Naturvårdsverket 2009). Av dessa arter var det endast grönfink som hade revircentrum i eller i direkt anslutning till exploateringsområdet (figur 1 och tabell 2).

Ytterligare 14 arter, varav nio från gruppen prioriterade arter, har rapporterats till Artportalen från Knorrenområdet från perioden 2000–2022 under omständigheter som tyder på häckning (tabell 3). Ingen av dessa arter påträffades med tecken på häckning under inventeringen 2022. Närmast var en svartvit flugsnappare som sjöng vid Vårvik väster om Vänersborgsvägen 1 juni.

Figur 1. Revircentrum för prioriterade arter påträffade vid inventeringen 2022. Exploateringsområdet inom gul linje, inventeringsområdet inom vit streckad linje.

Arealförlusterna av lämplig miljö är inte så stora att bestånden för någon arterna påverkas nämnvärt på kommunal eller regional nivå. Däremot kan det för sparsamt förekommande arter till slut få konsekvenser på populationsnivå om allt fler små, lämpliga miljöer efterhand försvinner i kommunen eller regionen.

I inventeringen 2022 var det som nämnts ovan en rödlistad art som hade ett eller två revir med centrum i exploateringsområdet: grönfink (figur 1). Arten häckar i skogsbyn, enbackar, buskmarker, parker och trädgårdar i större delen av landet. Arten rödlistades 2020 på grund av att den minskat mycket kraftigt de senaste tio åren på grund av en sjukdom. Minskningstakten var så hög att den uppfyllde rödlistekriterierna för *starkt hotad* (EN). Antalet reproduktiva individer och utbredningsområdets storlek överstiger dock gränsvärdet för rödlistning. Se SLU Artdatabanken (2020).

Det svenska beståndet av grönfink uppskattades 2008 till 660 000 par, varav 100 000 i Västra Götaland län (Ottosson m fl 2012). Tio år senare beräknades det finnas 211 000 par i Sverige (Wirdheim m fl 2022); med motsvarande utveckling i Västra Götaland skulle då populationen i länet bestå av omkring 30 000 par idag. Landarealen i Trollhättans kommun utgör 1,72 % av länets landareal (www.regionfakta.com). Om andelen lämpliga miljöer är lika i länet och kommunen skulle det innebära att grönfinksbeståndet i kommunen omfattar omkring 550 par.

Grönfinken kommer inte att ha några problem att finna andra lämpliga miljöer om Knorren byggs ut som planerat.

Sex arter som visat tecken på att häcka i Knorrenområdet kan betraktas som sällsynta häckfåglar i Trollhättans kommun (här satt som population med 50 par eller färre, tabell 2 och 3). Av dessa är det endast mindre hackspett som har lämplig miljö i exploateringsområdet. Av totalt 4,6 ha lämplig lövskog i inventeringsområdet försvinner 1,1 ha. Konsekvenserna för mindre hackspett diskuteras närmare i Naturcentrum (2018).

Av den öppna gräsmarken centralt i inventeringsområdet försvinner 1,0 ha av totalt 2,5 ha vid den planerade exploateringen. Fåglarna som noterades söka föda eller rasta på dessa gräsmarker under inventeringen 2022 framgår av tabell 4. Stararna visade inga tecken på att häcka i inventeringsområdet. Steglitserna bestod av 5–6 gamla fåglar och minst 10 ungfåglar som åt maskrosfrön; de kan mycket väl vara fåglar som häckat i området (två revir registrerades vid revirkarteringen).

Bedömning

Om området exploateras enligt plan kommer delar av flera fågelarters livsmiljöer att försvinna eller naggas i kanten. Däremot kommer exploateringen med stor sannolikhet inte att påverka fåglarnas bevarandestatus nämnvärt på lokal, regional eller nationell nivå. Arealen som kommer exploateras är liten i ett landskapsperspektiv. Omgivningarna har även efter en exploatering tillräckligt stora arealer lämpliga för häckning, födosök och vila för att upprätthålla den ekologiska funktionen för de aktuella arterna. För sparsamt förekommande arter kan emellertid en exploatering av många små lämpliga miljöer till slut få konsekvenser på populationsnivå i kommunen eller regionen.

För att undvika direkt störning på individnivå bör markarbeten, avverkning av skog, eller annan verksamhet som kan påverka fåglarna negativt i området ske utanför häckningstid, som för de aktuella arterna är från slutet av mars till slutet av augusti (se Naturvårdsverket 2009, bilaga 4 för häckningstider).

Referenser

- Haas, F., Ottvall, R., Green, M. 2015. Metodkatalog för fågelinventering vid Vattenfalls vindkraftsprojekt. Vattenfall.
https://group.vattenfall.com/se/contentassets/7c33031e139b43908a6e22ba845d2e34/sverige/hallbarhet/rapporter/metodkatalog_for_fagelinventering_2015_10_06.pdf
- Naturvårdsverket. 2009. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1. Fridlysning och dispenser. Handbok 2009:2. Naturresursavdelningen.
<https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/0100/978-91-620-0160-5.pdf>
- Ottoson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. SOF, Halmstad.
- SLU Artdatabanken. 2020. Artfakta. <https://artfakta.se>
- Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm.
- Wirdheim, A., Green, M. & Mattsson, E. 2022. Sveriges fåglar 2021. BirdLife Sverige – Sveriges Ornitologiska Förening, Halmstad. https://cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/2022/01/Sverigesfaglar_2021.pdf

Tabell 2. Antalet revir som påverkas av exploateringen och antalet revir totalt i inventeringsområdet 2022, samt en grov skattning av arternas populationsstorlek i Västra Götalands län och Trollhättans kommun. EN: rödlistad som *starkt hotad*, NT: rödlistad som *nära hotad*. *: Antalet par korrigerat efter kontroll av rapporteringen i Artportalen.

	Antal revir		Antal par	
	Påverkade	Totalt	Västra Götaland	Trollhättan
Grönfink (EN)	2	3	32 000	550
Taltrast	2	3	152 000	2 600
Gärdsmyg	2	4	137 000	2 400
Ringduva	3	7	140 000	2 400
Rödhake	3	7	364 000	6 300
Gransångare	1	3	15 000	260
Talgoxe	2	6	284 000	4 900
Blåmes	2	7	122 000	2 100
Lövsångare	5	21	885 000	15 000
Svarthätta	2	9	216 000	3 700
Bofink	1	7	735 000	13 000
Björktrast (NT)	0	1	3 200	550
Drillsnäppa (NT)	0	1	2 800	50
Grå flugsnappare	0	1	52 000	890
Gråsiska	0	1	6 300	60*
Gröngöling	0	1	3 300	60
Koltrast	0	6	322 000	5 600
Kråka (NT)	0	1	10 500	180
Kungsfågel	0	2	453 000	7 800
Nötväcka	0	2	36 000	620
Rörsångare (NT)	0	3	44 000	750
Steglits	0	2	5 000	85
Skäggdopping	0	1	3 800	25*
Sothöna	0	1	8 000	15*
Större hackspett	0	1	18 000	310
Sädesärta	0	1	60 000	1 000
Sävspurv (NT)	0	4	16 000	270
Trädgårdssångare	0	3	136 000	2 300
Trädkrypare	0	1	112 000	1 900
Törnsångare	0	1	47 000	800
Totalt	25	108		

Tabell 3. Arter som inte noterades vid inventeringen 2022, men som har rapporterats till Artportalen på eller nära Knorren som möjligen, troligen eller säkert häckande; samt en grov skattning av arternas populationsstorlek i Västra Götalands län och Trollhättans kommun NT: rödlistad som *nära hotad*, EU: listad i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. *: Antal efter Naturcentrum (2018). **: Antalet par korrigerat efter kontroll av rapporteringen i Artportalen.

		Antal par	
		Västra Götaland	Trollhättan
Entita (NT)	1 ex 2011 och 2015	15 000	260
Grönsångare (NT)	1–2 sjungande, 8 år, senast 2017	18 000	310
Gulsparv (NT)	1 par 2000 (Hullsjöns fältstation)	83 000	1 400
Mindre hackspett (NT)	2 hanar ropande 19 april 2009	360	20*
Rosenfink (NT)	1–2 sjungande, 7 år, senast 2017	380	10**
Strandskata (NT)	1–2 ex 2015, 2017, 2020	2 200	10**
Svartvit flugsnappare (NT)	1 sjungande 6 år, senast 2016	80 000	1 400
Törnskata (EU)	1 par 2015	4 200	70
Ärtsångare (NT)	1 sjungande 2013, 1 par 2015	20 000	340
Grönsiska	1 par 2015 och 2016	29 000	500
Härmsångare	1–2 sjungande, 4 år, senast 2019	9 300	160
Rödstjärt	1 par 2011	5 000	90
Skata	1 par 2015	32 000	550
Stenknäck	1 par, 4 år, senast 2020	3 100	55

Tabell 4 Antalet födosökande eller rastande individer noterade inom och utom exploateringsområdet vid inventeringen 2022. VU: rödlistad som *särbar*, NT: rödlistad som *nära hotad*.

		Antal individer	
		Inom	Utom
Björktrast (NT)	01 juni	0	1
Fiskmåås (NT)	27 april	2	0
Fiskmåås (NT)	18 maj	1	0
Fiskmåås (NT)	01 juni	1	0
Grågås	27 april	0	7
Grågås	18 maj	0	2
Kanadagås	27 april	0	2
Kanadagås	01 juni	2	0
Koltrast	27 april	1	0
Kråka (NT)	01 juni	0	1
Ringduva	01 juni	3	1
Ringduva	15 juni	1	0
Skata	01 juni	1	0
Skata	15 juni	0	1
Stare (VU)	27 april	3	0
Stare (VU)	18 maj	5	6
Steglits	15 juni	15	0
Sädesärsla	27 april	3	2
Sädesärsla	18 maj	0	1
Sädesärsla	01 juni	0	1
Taltrast	27 april	1	0